

ปริมาณและคุณภาพ (ที่ไม่สอดคล้อง) ของ (ว่าที่) ดอกเตอร์ไทย

ก้านเศรษฐกิจ

■ ศ.ดร.ปริยา ฬศิริพร

คณะพัฒนการเศรษฐกิจ

และวิทยาลัยนานาชาติ

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

www.econ.nida.ac.th;

piriya.pholphirul.blogspot.com

ข
ด

ขยโอกาสทางการศึกษาที่เปิดกว้างมากขึ้น มีทางเลือกมากขึ้น (โดยเฉพาะกับคนมีเงิน) ตลาดแรงงานที่ให้ความสำคัญกับวุฒิการศึกษา ส่งผลให้ความต้องการเรียนต่อปริญญาโทและปริญญาเอกกลายเป็นเรื่องปกติในไทย ซึ่งมหาวิทยาลัยก็ตอบสนองอย่างรวดเร็ว มีการเปิดหลักสูตรในระดับปริญญาโทและปริญญาเอกเป็นดอกเห็ดในกว่า 10 ปีที่ผ่านมา แต่คำถาม คือ 1) หลักสูตรเหล่านั้นตอบสนองความต้องการในตลาดแรงงานบ้างหรือไม่ ที่สำคัญกว่า คือ 2) หลักสูตรเหล่านั้นมีคุณภาพดีเพียงใด ผู้สำเร็จการศึกษามีทักษะที่สมศักดิ์ศรีเป็นมหาบัณฑิต (ที่แปลว่าผู้มีความรู้มาก) และดุขภูิบัณฑิต (ที่แปลว่าผู้มีความรู้ที่ควรได้รับการยกย่องชื่นชม) มากน้อยเพียงใด

โดยส่วนตัว ผมคิดว่าตอนนี้เราต้อง “ทำใจ” กับบัณฑิตที่จบปริญญาโทได้แล้ว การเรียนต่อเพียง 1-2 ปี จำนวน 36 หน่วยกิต น้อยมากที่จะพัฒนาคนเหล่านั้นให้เป็นผู้มีความรู้มากอย่างแท้จริง และการแข่งขันระหว่างมหาวิทยาลัยที่บัณฑิตสามารถ “หนีที่ที่ได้คุณภาพสูงแต่เข้มงวดไปที่เรียนง่ายกว่าและมีคุณภาพต่ำกว่า” เพิ่มขึ้น (จนท้ายที่สุดมหาวิทยาลัยที่ได้คุณภาพอาจจำเป็นต้องลดคุณภาพลงเพื่อตั้งไม่ให้เกิดเหล่านั้นหนีไป) มหาบัณฑิตที่จบมาส่วนใหญ่จึงไม่ได้คุณภาพในสายตานายจ้าง ทำงานไม่ต่างกับวุฒิปริญญาตรีอย่างที่ทราบกันดี

แม้จะทำใจในระดับปริญญาโทไปแล้ว แต่ที่ยังยอมไม่ได้ (และหงุดหงิดใจมาก) คือหลักสูตรปริญญาเอก เพราะคนจบปริญญาเอก (หรือดอกเตอร์) ที่ไม่ได้คุณภาพจะส่งผลเสียต่อประเทศชาติมากกว่าระดับอื่นๆ เพราะเขาเหล่านั้นจะเป็นผู้สอน นักวิจัย หรือผู้นำความคิดของสังคม และแน่นอนว่าถ้าไม่ได้คุณภาพ เด็กนักเรียน

นักศึกษาที่เขาสอน งานวิจัยที่เขาทำ หรือการพูดของเขาในที่ต่างๆ จะมีคุณภาพและถูกต้องเพียงใด

นอกจากนี้ การผลิตดุขภูิบัณฑิตของไทยยังมีปัญหาในเชิงของปริมาณ โดยงานศึกษาวิจัยชิ้นหนึ่งของผม พบว่า แรงงานที่จบปริญญาเอกถึงร้อยละ 60 ทำงานต่ำกว่าวุฒิที่จบมา มีเพียงร้อยละ 20 เท่านั้นที่ทำงานตามสายงานที่เรียนมา พุดง่ายๆ คือ “คนที่จบดอกเตอร์เหล่านั้นไม่ได้ทำงานเป็นอาจารย์ในรั้วมหาวิทยาลัย ไม่ได้เป็นนักวิเคราะห์หรือนักวิจัย แต่เรียนต่อเพียงเพื่อต้องการวุฒิหรืออยากมีคำว่าดอกเตอร์นำหน้าในนามบัตรเท่านั้น” ซึ่งน่าจะพอดาคได้ว่า การมีดอกเตอร์มากๆ (และไม่ได้คุณภาพ) ไม่ช่วยสร้างนวัตกรรมหรืองานวิจัยในการพัฒนาประเทศ

โดยส่วนตัวผมคิดว่า ไทยกำลังมาผิดทางในการผลิตบุคลากรด้านปริญญาเอกในหลายประเด็น

1. ประเทศไทยไม่ได้ต้องการคนจบปริญญาเอกมากขนาดนั้น ในต่างประเทศคนจะเรียนปริญญาเอกก็ต่อเมื่อเขาต้องการประกอบอาชีพเป็นอาจารย์หรือนักวิจัย ต้องเข้าใจว่าไทยไม่ได้ต้องการคนจบปริญญาเอกจำนวนมาก แต่ต้องการคนจบในสาขาที่ขาดแคลน หรือสาขาที่จะเป็นอนาคตของประเทศ เช่น สาขาวิทยาศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ และอุตสาหกรรมอนาคตใหม่ๆ ต้องการบุคลากรชั้นสูงประเภท Innovative Scientist หรือ Innovative Engineer ในการสร้างนวัตกรรม แต่เรากลับมีดอกเตอร์มากเกินไป ในสาขาทางสังคมศาสตร์ โดยเฉพาะสาขาบริหารการศึกษาและรัฐประศาสนศาสตร์

2. หลักสูตรปริญญาเอกไม่ใช่ที่ไหนก็เปิดสอนได้ จึงควรกำหนดให้สถาบันการศึกษาที่พร้อมเท่านั้น ถึงจะดำเนินการได้ ซึ่งผมมองเห็นแค่มหาวิทยาลัยวิจัยไม่ถึง 10 แห่ง และมหาวิทยาลัยเอกชนบางที่เท่านั้น

3. หลักสูตรปริญญาเอกควรกำหนดไม่ให้เป็นหลักสูตรหาเงินหรือต้องเลี้ยงตัวเอง เพราะจะทำให้คนที่สอนต้องไปเน้นการรับนักศึกษาจำนวนมาก แต่ควรเน้นที่คุณภาพ ทางแกก็คือ ภาครัฐควรจัดสรรงบประมาณให้มหาวิทยาลัยที่พร้อมเหล่านั้น จะได้ไม่จำเป็นต้องใช้หลักสูตรปริญญาเอกหาเงินหรือต้องเลี้ยงตัวเอง ในต่างประเทศหลักสูตรปริญญาเอกเกือบทุกที่ล้วนขาดทุนแทบทั้งนั้น แต่คณะ

สามารถคัดเลือกเด็กที่มีคุณภาพสูงมาเรียนได้ และ
แน่นอนว่าสามารถควบคุมและรักษาคุณภาพได้

4. การควบคุมคุณภาพที่ผ่านมา เรามองว่าเด็กจะ
ต้องตีพิมพ์หรือนำเสนอในงานประชุมวิชาการให้ได้
ก่อนถึงจะจบปริญญาเอก ซึ่งเป็นการเน้นด้าน Output
แต่เน้นกระบวนการ (หรือ Process) น้อยมาก เช่น
กระบวนการเรียนการสอนที่เข้มข้น กระบวนการ
คัดเลือกและการสอบ Qualified Exam และการตีพิมพ์
นั้นปัจจุบันง่ายมาก หลายที่ถึงขั้นทำข้อตกลง (Deal)
กับวารสารหรือหน่วยงานในการขนเด็กไปนำเสนอ
ผลงานแบบเป็นกระปิ แน่แน่นอนว่าคุณภาพไม่ได้เลย

5. อย่งไรก็ดี ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ก็สำคัญ
คือการควบคุม “คุณภาพของอาจารย์ผู้สอนในหลักสูตร
ปริญญาเอก” แม้ว่าอาจารย์ในไทยหลายคนจะจบ
ปริญญาเอกมาก็จริง แต่ส่วนใหญ่ทำวิจัยน้อยมาก หรือ
ทำเพียงงานวิจัยรับจ้าง (Commission Research) จาก
หน่วยงานต่าง ๆ แม้จะได้ประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศ
บ้าง แต่ “ไม่มีคุณภาพทางวิชาการที่สูงเท่าใด” เมื่อ
เทียบกับงานวิจัยที่เน้นตีพิมพ์ในวารสารวิชาการใน
ระดับนานาชาติ (International Publication) ไม่ได้
สร้างองค์ความรู้เชิง Academic ให้แก่อาจารย์คนนั้น
และแน่นอนว่าพออาจารย์ไม่ได้คุณภาพ เด็กก็ไม่ได้
คุณภาพ (โดยเฉพาะเด็กปริญญาเอกที่จะจบมาเป็น
อาจารย์) ตามมา และกลายมาเป็นอาจารย์ที่ไม่ได้
คุณภาพต่อเนื่องเป็นลูกโซ่

ผมคิดว่าจำเป็นต้องปิดหลักสูตรปริญญาเอก
ป. เอก ที่ไม่ได้คุณภาพ และจำกัดให้สอนในที่ที่พร้อม
จริงๆ ควรมีการวางแผนกำลังคนในระดับปริญญาเอกโดย
ดูจากจำนวน 1) นักศึกษาปริญญาตรีในแต่ละที่ และ 2)
ให้มีความสำคัญกับอุตสาหกรรมที่สำคัญและจะเป็นอนาคต
ของประเทศ ถ้าทำเช่นนี้คุณภาพและปริมาณของดอกเตอร์
ในไทยจะสอดคล้องกับตลาดแรงงานมากขึ้นครับ

โดยส่วนตัวผมเอง ตั้งแต่เป็นอาจารย์มา 10 กว่า
ปี เคยรับนักศึกษาในหลักสูตรปริญญาเอกเป็นที่ปรึกษา
เพียงคนเดียวเท่านั้น เหตุผลคือ “ผมคิดว่าผมไม่เก่ง
พอที่จะเป็นอาจารย์ควบคุมวิทยานิพนธ์ปริญญาเอก
เมื่อเทียบกับคุณภาพที่ควรจะเป็นในระดับสากล” PT